

Procés Participatiu per la Llei de Patrimoni Cultural

Document de resultats del debat territorial a Girona

Introducció

El Departament de Cultura posa en marxa un procés participatiu per a l'actualització i millora del règim de protecció i conservació del patrimoni cultural català amb els objectius següents:

- Informar la ciutadania d'aquesta iniciativa de regulació i ordenació del patrimoni cultural a Catalunya.
- Organitzar un diàleg social ampli i divers sobre la normativa en matèria de patrimoni cultural al llarg del territori català.
- Emprar els resultats del procés en la definició de la Llei i de les actuacions associades, traslladant la informació obtinguda als grups parlamentaris amb l'objectiu de contribuir en el debat polític entorn a l'avantprojecte de la Llei de patrimoni cultural.

La finalitat és conèixer l'opinió de la ciutadania en general, les entitats i els sectors professionals relacionats amb aquesta matèria sobre com es pot actualitzar i millorar el règim de protecció, conservació, acreixement, investigació, difusió i foment del patrimoni cultural català.

Aquest procés participatiu es va iniciar al mes d'octubre de 2024, i finalitzarà al desembre del mateix any. Es preveu la celebració de 6 sessions de debat territorials, presencials, i 6 sessions de debat sectorials, virtuals.

El present document recull els resultats relatius a la segona sessió de debat territorial, celebrada a Barcelona.

Data, horari i ubicació

21 d'octubre de 2024 de 17.30h a 19.30h a la Seu de la Generalitat de Catalunya a Girona. Plaça de Pompeu Fabra, 1 Girona.

Agenda de la sessió

17.30h a 17.45h: Benvinguda i reflexions per a una nova Llei del Patrimoni Cultural Català

17.45h a 17.50h: Context del procés participatiu

17.50h a 18.45h: Dinàmica 1: Debat entorn als eixos 1 i 2

18.45h a 19.25h: Dinàmica 2: Debat entorn a l'eix 3

19.25h a 19.30h: Conclusions, properes passes i tancament de la trobada

Persones participants

Van assistir un total de 30 persones a la trobada, de les quals 19 eren dones (63%), i 11 eren homes (37%).

Resultats de la sessió

Eix 1. Definició de Patrimoni i Eix 2. Competències i coordinació

L'objectiu de la dinàmica era, a través d'un conjunt de preguntes plantejades, obrir el debat entre les persones participants per tal de recollir aportacions entorn a la definició de patrimoni que escauria que incorporés la futura Llei, així com la identificació d'elements clau a incorporar-hi en relació al marc competencial i la coordinació entre agents, amb la voluntat d'actualitzar el text així com de resoldre'n les mancances i disfuncionalitats.

La dinàmica s'ha dividit en dues parts, 2-3 minuts de reflexió personal, i després el debat entorn a les preguntes per a la reflexió.

Resultat del debat:

Eix 1. Definició de Patrimoni

Missatges clau:

- Plantejar una definició més genèrica del patrimoni que permeti copsar els canvis i evolució del patrimoni i les noves necessitats.
- Conceptualitzar el patrimoni entenent el material i l'immaterial, per poder explicar el patrimoni en el context en què es troba i en relació al valor que aporta i el llegat que es vol transmetre.
- Atendre les necessitats específiques de definició de certs àmbits de patrimoni com ara el patrimoni musical.
- Identificar el patrimoni català més enllà de l'espai territorial.
- Crear catàlegs de béns patrimonials exhaustius.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es proposa una definició de patrimoni més genèrica, i se'n proposen alguns redactats:
 - o Conjunt de béns que conformen la nostra societat.
 - o Tot allò que ens dona identitat, ens arrela en un espai-temps (lloc i història), ens explica d'allà on venim, dona sentit a la societat actual.
 - o Béns o manifestacions culturals que emanen d'una societat, que l'expliquen i que cal preservar i conservar i protegir, donar continuïtat
 - o Patrimoni cultural i natural – incloent així el patrimoni moble, l'immoble i paisatge cultural.
 - o Elements que configuren i defineixen un territori, que configuren l'espai on vivim avui en dia .
 - o Allò del passat que volem que es conservi en el present i que es llegui al futur.
 - o Elements materials o immaterials que representen física i simbòlicament.

- Caldria anar amb compte amb què quan incloem la paraula béns, s'està exclouent l'immaterial.
- Es planteja que, si la definició es planteja més genèrica, cal que vagi acompanyada del desplegament reglamental que en permeti la concreció adequada a les diferents necessitats. La Llei actual ha tingut una manca de desplegament. Per evitar repetir-ho, la nova Llei hauria d'incloure un pla i compromís de desplegament tant del propi articulat com dels decrets que se'n derivin.
- Més enllà de la definició de diferents tipus de patrimoni, és prioritari que la nova Llei marqui uns criteris generals que permetin definir què és i què no és patrimoni, per tal de crear una definició flexible que es pugui adaptar als canvis temporals i contextuals i que entengui el patrimoni com una construcció social.
- Es mencionen diferents àmbits del patrimoni que caldria tenir en compte a nivell del contingut de l'articulat: el patrimoni material i immaterial, el patrimoni digital, el patrimoni musical, el patrimoni industrial, el patrimoni cinematogràfic i de filmoteca, entre d'altres.
- Es reclama que la nova Llei incorpori definicions més clares dels tipus de patrimoni, i que incorpori tipus de patrimoni que ara mateix no es contemplen: patrimoni flotant, subaquàtic, audiovisual...
- Es planteja el dubte de si és convenient que la nova Llei englobi les lleis sectorials (Llei de Museus, Llei d'Arxius)... En tot cas, és necessari que no quedin buits de protecció entre les diferents lleis.
- Es proposa incorporar l'associacionisme cultural com a agents en l'àmbit del patrimoni.
- Es planteja incorporar en la definició la importància de la identitat del lloc, la coherència dels entorns, entendre el patrimoni més allà dels elements singulars i identificar allò que ens identifica. Es menciona el concepte de "cadena de transmissió".
- Es proposa incorporar la comprensió i divulgació del patrimoni des de la perspectiva dels itineraris, que incorporin així paisatge, ecologia i memorial.
- S'han de marcar criteris clars per a determinar què s'ha d'incorporar als catàlegs municipals de béns, i què no (ex: en el cas de la pedra seca, cal incorporar-la sempre en tots els casos?). Sovint hi ha confluències entre el valor arquitectònic i l'etnològic dels béns, calen més criteris per tal d'omplir les fitxes correctament.
- S'insisteix en la necessitat de regular i protegir el patrimoni immaterial juntament amb el patrimoni material, i que quedi recollit a la nova Llei. Es posa per exemple el patrimoni literari: el valor literari d'una obra no queda protegida si només se'n protegeix el suport físic. Hi ha molts tipus de patrimoni que són inseparablement materials i immaterials alhora. No es pot separar els objectes del seu valor simbòlic.
- Caldria una definició i una estructura més clara del que s'entén per BCIN, BCIL i béns restants. La nova Llei hauria d'establir criteris clars sobre qui valora i com es valora aquesta catalogació. Actualment, es deixa massa

marge de decisió a qui redacta els catàlegs. Es detecta la necessitat de que la nova Llei incorpori criteris clars d'intervenció.

Alguns comentaris de tipus sectorial:

- Es proposa generar una major conscienciació entorn a l'accessibilitat del patrimoni, que s'ha incorporar en l'àmbit de la restauració però caldria que fos més present i millorar-ne el marc legal.
- En l'àmbit de l'arquitectura i l'urbanisme es parla de la rellevància del que s'anomena "patrimoni anònim", que es refereix a tots els elements que expliquen el patrimoni arquitectònic que no són el bé immoble en si, si no el seu context històric, els fets que hi succeïren, les persones que hi van viure, etc.
- Es planteja que caldria entendre el concepte "documents" de forma més amplia, donat que hi ha visions i lectures sectorials que el limiten als documents bibliogràfics. Els documents poden ser de molts tipus: sons, visuals, etc.
- Es parla de la necessitat de protegir el patrimoni musical d'una forma més comprensiva i divulgativa. La música no és només el paper, fins ara només s'està conservant el paper dels arxius i els instruments.
- Es parla de la importància en el patrimoni literari de poder vincular tot un conjunt d'elements de context que expliquen i ubiquen la obra en el valor que té. Caldria entendre l'obra literària en el moment temporal en què es va produir, en les circumstàncies de l'autor/a i/o en el conjunt de la seva obra, entre d'altres. Tanmateix, es marca la importància de conservar l'obra en sí, no el suport en què es troba – el paper en què es troba.
- Es comparteix la inquietud de tenir en compte el patrimoni cultural català que es troba fora de les fronteres del territori català. Potser no pot ser objecte de protecció d'una forma directa, però també caldria incorporar-lo en la interpretació global del patrimoni.
- Pel que fa al patrimoni audiovisual, es remarca que no només existeix el patrimoni cinematogràfic, sinó molts altres tipus, com el fotogràfic. En aquests casos caldria protegir tant el suport físic com el valor simbòlic.
- Pel que fa al patrimoni digital, caldria establir mecanismes de protecció específics que tinguin en compte el traspàs de formats. Caldria regular formats estàndard per tal de poder conservar el patrimoni digital, i assegurar que es compleixen tant en col·leccions públiques com privades.
- S'identifica la necessitat d'establir criteris per als casos en què els elements patrimonials es poden protegir pel seu valor material i immaterial. Hi ha elements que no es poden protegir pel seu valor arquitectònic degut a que s'hi ha fet alteracions, però el seu valor immaterial segueix intacte. Exemple de les adoberies de Vic: s'han protegit pel seu valor arquitectònic, però realment la importància del lloc recau en l'ús social de l'equipament. Exemple del Casino Menestral Figuerenc: s'hi ha fet reformes i no es pot protegir com bé patrimonial arquitectònic, però té un gran valor immaterial.

Eix 2. Competències i coordinació

Missatges clau:

- Regular els instruments de protecció ha de permetre la coherència entre la protecció del patrimoni i el seu ús i difusió que en fomenti la conservació i la seva funció social.
- Definir mecanismes de protecció que també protegeixin el patrimoni immaterial.
- Incorporar professionals especialitzats que puguin atendre les noves realitats que caldria regular i protegir.
- Promoure espais de coordinació d'agents i departaments de tipus més transversal.
- Complementar la protecció del patrimoni articulant la vessant del mecenatge i el patrocini.
- Donar valor a l'associacionisme cultural.
- Clarificar l'atribució de competències.
- Promoure l'ús del patrimoni com a eix articulador i cohesionador de la societat.
- Promoure la coordinació interadministrativa i interdisciplinària.
- Incorporar i regular en la nova llei la esporga, així com criteris clars per a la selecció del patrimoni a protegir.
- Coordinar el funcionament de la digitalització.
- Descentralitzar l'establiment dels equipaments.
- Articular un sistema sancionador implementable i menys punitivista, fomentant el reconeixement de qui conserva el patrimoni en bones condicions i potenciant una cara amable de l'administració envers la ciutadania.
- Potenciar la cessió d'ús en el patrimoni eclesiàstic.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es demana que s'elabori una llei àmplia però també transversal entre departaments.
- Caldria reforçar i millorar els mecanismes de coordinació i col·laboració entre les administracions públiques i les associacions i entitats. Les associacions fan una gran labor de conservació del patrimoni, i és cabdal que se'ls reconegui.
- Es planteja que, un cop s'ha catalogat un bé, s'estableixi la forma de protegir-ne o dotar-lo del context, entorn, i altres elements necessaris per a poder-lo explicar. Es parla de poder parlar de patrimoni des del valor que té quelcom, des de la mirada que se'n fa.
- Es planteja buscar una fórmula de protecció que protegeixi tant el patrimoni anònim com l'immaterial.

- Es destaca la necessitat de protegir efectivament els immobles declarats BCIN i BCIL. Hi ha una gran mancança de mecanismes d'ajuda a les persones físiques i jurídiques que n'ostenten la propietat. Les persones que tenen béns patrimonials necessiten més facilitats, i processos flexibles i adaptables a diferents casuístiques (ex: no té sentit que es demani els mateixos estudis arqueològics a una persona que ha de refer un mur de pedra seca a la seva propietat que a una altra que vol fer una gran obra en un jaciment).
- Es conversa entorn a quina podria ser la forma més adequada d'abordar certes tipologies de patrimoni. Tot és patrimoni? Hi ha elements en què es debat sobre si l'important és protegir el component físic o si bé caldria documentar-ne la rellevància històrica o el relat (p. ex. la carretera de l'arrabassada).
- Es planteja incorporar mecanismes de revisió dels BCILs i BCINs que permetin respondre als canvis que els afectin degut al pas del temps o bé el canvi d'ús.
- Es proposa establir mecanismes per promoure el manteniment privat del patrimoni que permeti coordinar la protecció del patrimoni amb el foment del seu ús. En aquesta línia, es planteja la importància d'articular un sistema coherent entre la protecció i l'ús per evitar disfuncionalitats com ara les dificultats per l'instal·lació i ús de plaques solars o la rehabilitació d'edificis per adequar-los a les necessitats de les persones que hi viuen.
- Es planteja la necessitat d'articular un sistema de protecció que permeti la complementació amb l'articulació del mecenatge o el patrocini privats. Es fa èmfasi en la idea de coresponsabilitzar la societat i els particulars que tenen béns patrimonials en la seva conservació.
- Es demana que el nou articulat clarifiqui l'atribució de competències.
- Es planteja articular mecanismes de difusió del patrimoni musical, incloent-ne la programació en auditoris o teatres catalans, i incorporant-ho al sistema educatiu.
- Es planteja la necessitat d'incorporar perfils professionals que sàpiguen abordar temes específics especialitzats com la arqueologia subaquàtica o la geofísica.
- Es comparteix la importància de promoure la divulgació i pedagogia entorn al patrimoni per a una major identificació en la societat de la seva importància així com valoritzar-lo.
- Es planteja la importància de fer ús del patrimoni com a eix articulador del territori i la societat.
- Es planteja la necessitat d'articular mecanismes i espais de coordinació interadministrativa, interdisciplinars.
- Es proposa definir mecanismes clars per a la selecció del patrimoni així com per a promoure la esporga quan escaigui.
- Es planteja la necessitat d'establir un ordre per a articular la digitalització del patrimoni, que sovint pot incórrer en ineficiències.
- Es planteja descentralitzar els equipaments nacionals per a què no necessàriament hagin d'estar a Barcelona.

- Es demana l'articulació d'un sistema sancionador que sigui realment implementable.
- Seguint amb el sistema sancionador, es planteja la necessitat de passar d'una mirada de perseguir els infractors a protegir els benefactors. Es demana que es canviï el paper fiscalitzador i sancionador per una administració més amable amb qui ostenta la propietat dels béns patrimonials, per tal de donar facilitats per conservar-los i adaptar-los als nous usos.
- Es proposa la creació d'instruments fiscals que permetin gravar tributs per tal de finançar la conservació del patrimoni.
- Es destaca la necessitat de que la nova Llei incorpori criteris flexibles per a diferents tipus de patrimonis pel que fa a la conservació i restauració. Ex: una església petita i una catedral no necessiten els mateixos criteris de conservació.
- Pel que fa al patrimoni eclesiàstic, es proposa potenciar la figura de la cessió d'ús davant el deteriorament d'aquest patrimoni i la manca de donacions de béns patrimonials a l'administració pública. Es destaca la necessitat d'incloure criteris respecte a la cessió d'ús del patrimoni eclesiàstic a la nova Llei.
- Es demana la creació d'un catàleg exhaustiu dels béns patrimonials existents, emprant les noves tecnologies per tal d'aconseguir-ho. La manca de coneixement dels béns patrimonials existents n'impedeix la conservació, i això genera preocupació a la ciutadania i al sector. Caldria que les administracions públiques locals i les associacions tinguessin accés a aquests mapes per tal de poder evitar conflictes d'interessos entre els sectors d'urbanisme i patrimoni (si ja es coneix on hi ha béns patrimonials, els plans urbanístics s'hi poden adaptar més fàcilment).
- Es demana que hi hagi més tècnics de patrimoni territorials, i que tinguin uns criteris d'actuació definits a la nova Llei.
- Es detecta al necessitat de que les Comissions de Patrimoni tinguin una sèrie de criteris i directrius d'actuació recollides a la nova Llei.
- Es demana que els municipis històrics disposin d'arquitecte i arqueòleg municipal, i que si son suficientment grans es facin càrrec del seu patrimoni.
- Hi ha preocupació per la fuga de talents i la precarització del sector. Hi ha molta feina a fer al sector patrimonial i moltes persones molt formades, però hi ha la sensació de que aquests recursos no s'aprofiten. Es proposa l'exploració de noves línies de negoci relacionades amb el patrimoni, més enllà de la conservació.
- Es proposa la facilitació de tràmits a l'hora de tramitar la catalogació de béns, amb un paper amable de l'administració envers la ciutadania. Es proposen mesures de reconeixement social i beneficis fiscals per a les persones que conserven béns patrimonials propis.

Eix 3. Reptes en l'àmbit del Patrimoni Cultural

Missatges clau:

- Trobar l'equilibri entre la preservació i conservació del patrimoni i la seva divulgació i participació.
- Promoure la responsabilitat cultural.
- Elaborar museologia del patrimoni modern i d'actualitat.
- Articular mecanismes de divulgació del patrimoni que siguin responsables amb la seva cura.
- Abordar el debat entorn al valor de l'arquitectura tradicional i el seu paper en la salut i l'eficiència energètica.
- Construir espais i mecanismes per a la divulgació del patrimoni contemporani.
- Promoure un "canon cultural català" a les escoles.
- Establir paràmetres clars en la digitalització en l'arqueologia.
- Promoure nous usos del patrimoni i evitar la museïtzació de patrimonis vius, com el paisatge rural.
- Mantenir i promoure l'artesanía que permet conservar el patrimoni.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es comparteix la necessitat de trobar l'equilibri entre la preservació i conservació del patrimoni i la seva divulgació i participació, per a què la preservació sigui prou flexible per permetre'n la divulgació, però que la divulgació sigui prou respectuosa per a una correcta preservació.
- Es planteja la promoció d'un sentiment de responsabilitat cultural compartida, amb la idea de generar responsabilitat a l'hora de divulgar i donar a conèixer el patrimoni català de manera més activa, com per exemple, incorporar el patrimoni musical català en àmbits com el cinematogràfic.
- Es proposa fomentar l'ús dels itineraris culturals com a eina de difusió del patrimoni.
- Es planteja la necessitat de generar espais explicatius i de museologia del context patrimonial actual, donat que no hi ha divulgació del patrimoni actual en l'àmbit educatiu, dels anys 40 fins als 90.
- S'exposa la necessitat de coordinació en la divulgació del patrimoni, per exemple, a la televisió, per a adequar els missatges que s'estan transmetent i que es faci de manera responsable i adequada (p. ex. es menciona el cas d'una emissió televisiva d'unes persones fent escalada en un mur protegit on no es podia fer, evidenciant una manca de coneixement de la situació d'aquest patrimoni).
- Es planteja donar un espai a l'arquitectura tradicional, que donava bons resultats en termes salut i eficiència energètica.
- Es comparteix la necessitat d'establir uns criteris clars per a la patrimonialització d'allò contemporani – està molt clar protegir allò antic, però no està clar què passa amb allò més actual. Art, edificis.

- Es planteja l'impuls d'un canon cultural català a les escoles.
- Es demana l'establiment de paràmetres clars en la digitalització en l'arqueologia.
- Es demana que la nova Llei sigui més flexible pel que fa als nous usos del patrimoni, fomentant-ne els usos comunitaris i afavorint les modificacions si aquestes permeten un millor ús del patrimoni (ex: instal·lació d'ascensors per millorar l'accessibilitat a castells).
- Es genera debat entre els criteris de protecció i conservació i el foment dels usos i la dinamització del patrimoni. S'observa que la conservació del patrimoni no es pot convertir en una càrrega, i hi ha patrimonis que no són conservables sense modificacions (ex: el paisatge rural no es pot convertir en un museu, ha de canviar per mantenir-se viu). Hi ha patrimonis, com les masies, que es poden conservar sense fer una alteració excessiva de l'entorn. Es proposa que la nova Llei incorpori fórmules que permetin conciliar els nous usos del patrimoni i el seu manteniment.
- Es proposa que la creació de noves ajudes per a les persones propietàries de béns patrimonials vagi lligada a una contraprestació relacionada amb la conservació dels béns. Es comenta que caldria tendir cap a fórmules que permetin que el patrimoni sigui autosostenible.
- Es destaca la importància de mantenir i conservar l'artesania que permet conservar el patrimoni. A la Llei actual no es reconeix l'experiència professional de les persones artesanes, caldria que la nova Llei ho contemplés i protegís també el valor immaterial de la memòria d'aquestes persones.
- Es proposa la valoració del patrimoni com a font de benestar emocional.

Properes passes

- Es poden fer arribar els comentaris o matisos que escaiguin per a complementar aquest document.
- Es pot seguir participant a través del [Portal Participa](#), a l'apartat "Proposa".
- Es publicaran les conclusions de totes les sessions de debat, així com un informe final del procés participatiu.